

Fritidsboende från andra kommuner - en belastning?

Många i Sverige har tillgång till ett fritidshus. Drygt hälften av fritidshusen ligger i en annan kommun än den kommun som de fritidsboende är folkbokförda i. Ur ett kommunalt perspektiv kan sådant fritidsboende både vara en tillgång och en belastning. I analysen beskriver vi socioekonomiska egenskaper för de som har fritidshus och undersöker specifikt om äldre som bor i fritidshus påverkar behovet av kommunal omsorg. Vår analys visar att de som bor i fritidshus i allmänhet har högre disponibel inkomst och ofta en högre sysselsättningsgrad än de som är permanentboende i kommunen. Vi visar också att när andelen äldre i fritidshus ökar anställer kommunerna ny vårdpersonal.

Introduktion

Det finns nära 660 000 fritidshus i Sverige och cirka 54 procent av befolkningen äger eller har tillgång till ett fritidshus genom släkt och vänner (Back & Marjavaara, 2017). Att spendera tid i sitt fritidshus, att "åka till stugan" eller "till landet", på semestrar eller helger är vanligt förekommande och har en stark tradition i Sverige. En tradition som kan spåras tillbaka till sent 1600-tal och adelns resor till landsbygden för att "dricka brunn" (Rolfsson & Eliasson, 2020). Över århundradena har användningen och ägandet av fritidshusen förändrats och spridits till större delar av Sveriges befolkning.

Att ha tillgång till ett fritidshus är relativt spritt i befolkningen men långt ifrån alla har det. Även om tillgången till fritidshus ökade i de bredare befolkningslagren under 1900-talet är fritidshus fortsatt något av en klassfråga eller, om man så vill, något av en lyx. Det är vanligare att individer i tjänstemannayrken har tillgång till fritidshus än att arbetare har det (Larsson, 2019) och de som har tillgång till fritidshus har ofta, som vi ska se, högre inkomster än genomsnittet.

Vi fokuserar här på fritidshus där ägaren är folkbokförd i en annan kommun än den kommun fritidshuset ligger i och på de individer som har tillgång till dessa fritidshus. Det handlar om cirka 380 000 fritidshus och det är nära 900 000 individer, över 15 år, som har direkt tillgång till dessa fritidshus – genom att äga eller bo i samma hushåll som ägaren.

Varför detta fokus? Det har under en längre tid pågått en diskussion om fritidsboendes påverkan på kommunernas ekonomi och den potentiella spänning som finns i att man betalar skatt där man är folkbokförd och samtidigt utnyttjar offentlig service i en annan kommun (se exempelvis Hansson & Henriksson, 2025; Back, 2022; Back, 2020). De fritidsboende utgör en *osynlig population* som inte syns i folkbokföringen i den aktuella kommunen vilket kan försvåra finansiering och planering av kommunal service och kommunala resurser (se till exempel Back & Marjavaara, 2017; Hall, 2015; Adamiak m.fl., 2016). Detta har bland annat föranlett en debatt om kommunala turistskatter (SVT, 2024; SR, 2025; SVD, 2025) och om ersättningen för tillfällig hemtjänst till äldre fritidsboende täcker de verkliga kostnaderna (Socialstyrelsen, 2025a; SVT, 2025; TV4, 2025; SKR, 2024a). I debatten och i forskningen lyfts dock även "myntets framsida", att turism och fritidsboende bidrar

till kommunernas ekonomi och deras överlevnad genom såväl konsumtion som investeringar (se bland annat Back m.fl., 2024; Back, 2022)

Mot denna bakgrund undersöker vi i denna rapport de fritidsboendes socioekonomiska status och hur den skiljer sig från de permanentboendes förutsättningar. Vi diskuterar fritidshusens användning och analyserar en aspekt av den potentiella belastning som fritidsboende utgör, nämligen hur äldre fritidsboende påverkar behovet av vårdpersonal i den kommunala omsorgen. I vår diskussion berör vi ytterligare tänkbara belastningar samt fritidsboendes positiva bidrag till kommunerna, men dessa perspektiv analyseras inte uttryckligen.

Syfte och frågeställningar

Syftet med vår analys är att beskriva de fritidsboendes socioekonomiska egenskaper samt undersöka den potentiella belastning som äldre fritidsboende (70 år eller äldre) har på kommunens (där fritidshuset ligger) vård och omsorg.

För att göra detta besvarar vi följande frågor:

- Vilka socioekonomiska egenskaper har de fritidsboende?
- Hur skiljer sig de fritidsboende från de permanentboende i en kommun?
- Vad kan vi säga om användningen av fritidshuset och därmed om potentiell belastning?
- Påverkar andelen äldre fritidsboende (70+) vårdpersonalbehovet i kommunen?

För att fånga eventuella förändringar över tid studerar vi dessa frågor för tre år: 2015, 2018 och 2021.

Data, definitioner och metod

I detta avsnitt går vi igenom den data, de definitioner och de metoder som används i rapporten.

Data

I vår analys kombinerar vi ett flertal datakällor, detta för att identifiera: vilka som äger fritidshus, vilka som bor i samma hushåll som ägaren, vad de har för socioekonomiska egenskaper, var de är folkbokförda (kommun), var fritidshuset ligger (kommun), vilken typ av fritidshus det handlar om och en stor mängd andra detaljer som kan vara intresse som åldersfördelning, typ av fritidshus och taxeringsvärden. Vi använder även information om kommunerna exempelvis kommunala skattesatser, antal anställda inom den kommunala omsorgen, total befolkning med mera. I analysen använder vi också geografiska data som beskriver avståndet mellan kommuner.

Mer specifikt använder vi data från:¹

- Kolada och Socialstyrelsen för att beskriva den kommunala servicen i siffror
- LISA (Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier) bland annat för att beskriva de fritidsboendes socioekonomiska egenskaper och hushållstillhörighet
- lägenhetsregistret, fastighetsregistret och fastighetstaxeringsregistret för att identifiera fritidshus och koppla de fritidsboende till specifika fritidshus,
- Statistiska centralbyrå (SCB) för uppgifter om kommunerna, exempelvis skattesatser och vårdpersonal, total befolkning och befolkning i olika åldersgrupper,
- Valmyndigheten för att bestämma avstånd mellan kommunernas mittpunkter.

¹ Länkar till datakällorna finns i slutet på referenslistan.

Definitioner

Vi följer SCB:s definition av fritidshus:

Med fritidshus avses värderingsenheter/taxeringsenheter som saknar folkbokförd befolkning och är taxerade som lantbruksenhet med småhus eller med bostadsbyggnadsvärde under 50 000 kronor, småhusenhet som är bebyggd, på ofri grund eller har ett byggnadsvärde under 50 000 kronor. (SCB, 2021)

Fritidshus med utländskt ägande, vilket 2019 var 6 procent av fritidshusen (SCB, 2021), ingår inte i analysen utan vi fokuserar på individer folkbokförda i Sverige. Detta eftersom vi är intresserade av deras socioekonomiska egenskaper och att vi saknar denna data för individer bosatta utanför Sverige. Vi utesluter även fastigheter som inte har bostad som huvudsakligt ändamål samt fastigheter som ägs av stat och kommuner, allmännyttan eller av aktiebolag.

Vi definierar *fritidsboende* som alla individer över 15 år som äger eller bor i samma hushåll som ägaren av ett eller flera fritidshus i en annan kommun än där de är folkbokförda. Fritidsboende är alltså, enligt vår definition, alla som har *tillgång* till och potentiellt kan använda fritidshus i en annan kommun. Notera att:

- tillgång är relativt snävt definierat till att man ska bo i samma hushåll som ägaren
- fritidsboende är i vår analys begränsat till individer med tillgång till fritidshus i annan kommun, vi studerar inte individer med fritidshus i samma kommun

Den snäva definitionen av tillgång innebär att vi begränsar oss till individer med relativt direkt tillgång till fritidshusen och man kan lätt tänka sig att släkt och kanske vänner utanför hushållet också har viss tillgång. Vi riskerar alltså att missa vissa fritidsboende. Men å andra sidan får

vi en mer direkt koppling mellan individerna och fritidshusen för de fritidsboende som vi undersöker.

Vi kommer genomgående att benämna fritidsboende som är 70 år äldre för *fritidsboende 70+* eller *äldre fritidsboende*. Vidare kommer vi att kalla kommunen som fritidshuset ligger i för *fritidshuskommunen* och de som permanent bor i fritidshuskommunen för *permanentboende*.

I våra diskussioner om de fritidsboendes *belastning* på fritidshuskommunen är belastning en ökad kostnad för kommunen som härstammar från de fritidsboende. Det kan vara en ofinansierad kostnad – en *nettokostnad* – som uppkommer när de fritidsboende kostar mer än kommunen får ersättning för eller en ren kostnadsökning som kan kopplas till de fritidsboende.

De socioekonomiska egenskaper vi fokuserar på är disponibla inkomster och sysselsättningsgrad. För dessa mått studerar vi hela populationen fritidsboende och inkluderar hela åldersspannet från 15 år och uppåt. Vi inkluderar alla individer för att få en bild av hela populationen fritidsboende. De disponibla inkomsterna mäts som "hushållets disponibla inkomst per konsumtionsenhet" det vill säga hushållets disponibla inkomst viktad efter hushållets storlek och sammansättning. Sysselsättningsgrad mäts som andelen sysselsatta inom populationen (SCB, 2019).

Metod

Vår statistiska analys är huvudsakligen deskriptiv, vi beskriver de fritidsboende och jämför dem med de permanentboende samt beskriver situationen i olika fritidshuskommuner och olika delar av landet utifrån vårt datamaterial. Vi kompletterar vår beskrivning med insikter från annan forskning, främst inom kulturgeografi, och från tidigare rapporter.

Vi använder ekonometrisk analys för att studera äldre fritidsboendes potentiella belastning på den kommunala omsorgen. Ekonometrisk analys är en statistisk metod som vi använder för att förstå sambanden mellan olika faktorer, exempelvis om en högre inkomst leder till ökad konsumtion eller om ett inflöde av äldre påverkar behovet av vårdpersonal i en kommun. I vår analys använder vi så kallade fixed effects-modeller för att studera förändringar över tid inom kommunerna. Fixed effects-modeller gör det möjligt att kontrollera för skillnader mellan kommuner som är konstanta eller förändras mycket långsamt över tid, exempelvis geografiskt läge, fysisk infrastruktur och hur den kommunala omsorgen är uppbyggd.

En begränsning i analysen är att det saknas statistik på individnivå över användningen av fritidshusen, det finns *de facto* ingen fullständig statistik för hur individer använder sina boenden. Vi kan se var individer bor i datamaterialet men inte hur de nyttjar sin bostad eller bostäder, oavsett om det handlar om folkbokföringsbostaden eller om fritidshuset. I diskussionen om användningen tar vi därför stöd i tidigare studier och relaterar dem till vad vi kan se i datamaterialet.

Kommunal service, tillfällig hemtjänst, hemsjukvård och belastningen från fritidsboende

I det här avsnittet ger vi en övergripande beskrivning av den kommunal servicens omfattning och hur den potentiellt belastas av fritidsboende. Syftet är ge en kortfattad introduktion till kommunernas obligatoriska verksamhet samt diskutera vilka delar av verksamheten som påverkas mest av de fritidsboende och när de fritidsboende kan utgöra en belastning.

Kommunal service

Sveriges kommuner ansvarar för ett antal lagstadgade verksamheter, bland annat skola, social omsorg, räddningstjänst, plan- och bygg-

frågor, avfallshantering samt vatten och avlopp (för fullständig lista se SKR (2021)). Dessa finansieras främst via kommunalskatt (66 %) och i mindre grad via avgifter (5 %) (SKR, 2025). Fritidsboende bidrar inte med kommunalskatt, men betalar avgifter för exempelvis vatten, avlopp, avfall och bygglov.

Även om fritidsboende betalar avgifter för exempelvis vatten och avlopp samt bygglov är det inte säkert att avgifterna täcker eventuella extra administrativa och investeringskostnader (Back, 2020).

Skolan är kommunernas största verksamhet (42 procent av kostnaderna) och skattefinansierad. Den nyttjas inte av fritidsboende eftersom skolgången är knuten till folkbokföringskommunen. Den nästa största kostnadsposten, den sociala omsorgen (37 procent), är även den knuten till folkbokföringskommunen men här finns det visst utrymme för de fritidsboende att nyttja fritidshuskommunens service. Detta främst inom äldreomsorgen där hemtjänst och hemsjukvård används av äldre fritidsboende.

Tillfällig hemtjänst

Tillfällig hemtjänst ges till fritidsboende om folkbokföringskommunen begär det. Fritidshuskommunen blir då skyldig att utföra omsorgen under fritidshusvistelsen (upp till sex månader) (Socialstyrelsen, 2025a). Tillfällig hemtjänst ges främst till äldre – endast 7 % av mottagarna är under 65 år. I de flesta kommuner rör det sig om få individer – i 59 % av kommunerna handlar det om fem personer eller färre under ett år.

Ersättningen bestäms av folkbokföringskommunens lokala ersättningsnivåer, vilket kan skapa problem om fritidshuskommunens faktiska kostnader är högre. Enligt Socialstyrelsen (2025a) uppger 28 % av kommunerna att ersättningen inte täcker kostnaderna, ofta på grund av längre restider, personalbrist eller att fritids-

husens standard försvårar vårdinsatser. 30 % menar att nettokostnaden är oförändrad, medan 41% inte kan bedöma effekten. Detta indikerar att ersättningssystemet fungerar tillfredställande för många kommuner men att fritidsboende med hemtjänst kan innebära en belastning, en nettokostnad, för vissa kommuner.

Hemsjukvård

Hemsjukvård är hälso- och sjukvård under kommunalt huvudmannaskap som erbjuds i 265 av Sveriges kommuner (SKR, 2022). 2023 fick 11 procent av alla individer, 65 år eller äldre (65+), hemsjukvård medan cirka 7 procent i åldersgruppen fick hemtjänst (Kolada, 2025). Vidare uppger huvuddelen av fritidshuskommuner i SKR:s enkätundersökning från 2024 att individer med tillfällig hemtjänst även erbjuds hemsjukvård (SKR, 2024a).

Hemsjukvård erbjuds alltså till fritidsboende och en av tio 65+ har hemsjukvård, detta samtidigt som fritidsboende (som vi ska se) är 65+ i större utsträckning än befolkningen i stort. Denna kommunala omsorg täcks inte av ersättningen för tillfällig hemtjänst (Socialstyrelsen, 2025a). Hemsjukvård av fritidsboende kan alltså utgöra en belastning på fritidshuskommunen.

Vad tar med oss till analysen?

Fritidsboende kan innebära en belastning för flera delar av den kommunala servicen, men det är inte alltid tydligt var denna belastning är som störst eller hur den kan särskiljas från andra kostnadsdrivande faktorer.

Avgiftsfinansierad verksamhet, som vatten, avlopp och avfallshantering, kan påverkas av fritidsboende, men kostnadsökningarna är svåra att isolera. Dessutom tenderar sådana ökningarna att leda till höjda avgifter som kompenserar kostnaderna över tid (Back, 2020).

Den tillfälliga hemtjänsten medför visserligen merkostnader, men dessa täcks i många kommuner av ersättningssystemet. Antalet tillfälliga hemtjänsttagare är dessutom ofta lågt, vilket sannolikt innebär att den genomsnittliga nettokostnaden för tillfällig hemtjänsttagare i Sveriges kommuner också är låg. Samtidigt är det tydligt att vissa kommuner anser att äldre fritidsboende med hemtjänst utgör en belastning. En möjlig förklaring är att hemtjänsten i vissa fall åtföljs av hemsjukvård. Vilket även lyfts av vissa kommuner i Socialstyrelsens rapport (Socialstyrelsen, 2025a).

Hemsjukvården är vår bästa kandidat till en tydlig belastning från fritidsboende och då främst från äldre fritidsboende. Vi kan dock inte särskilja vare sig hemsjukvård till fritidsboende eller tillfällig hemtjänst från annan kommunal omsorg i vårt datamaterial. Det kan vi göra är att studera hur mängden vårdpersonal i fritidshuskommunen förändras över tid och om denna förändring påverkas av antalet äldre fritidsboende. Det kan ge en indikation på om äldre fritidsboende utgör en belastning på den kommunal omsorgen. En belastning som delvis kan förklaras av ökad hemsjukvård eller en nettokostnad för den tillfälliga hemtjänsten, men i vilken utsträckning det beror på hemsjukvård eller tillfällig hemtjänst kan vi inte fastställa i denna analys.

Innan vi gör det ska vi dock lägga grunden för analysen genom att studera de fritidsboendes egenskaper och diskutera fritidshusens användning.

Grundläggande fakta om de fritidsboende

Vår studie baseras på nära 900 000 fritidsboende. År 2015 uppgick antalet fritidsboende till cirka 872 500. Tre år senare hade antalet ökat till

Tabell 1. Jämförelser mellan fritidsboende och befolkningen i stort, för individer 15 år eller äldre

	2015	2018	2021
Antal fritidsboende (som bor i en annan kommun)	872 503	887 668	894 420
Antal fritidshus där ägaren bor i en annan kommun	375 702	380 679	384 973
Medianålder fritidsboende	56	56	57
Medianålder i riket	50	49	49
Genomsnittlig disponibel inkomst fritidsboende	471 500 kr	510 900 kr	619 900 kr
Genomsnittlig disponibel inkomst i riket	273 738 kr	292 728 kr	332 849 kr
Sysselsättningsgrad fritidsboende	62 procent	61 procent	60 procent
Sysselsättningsgrad i riket	58 procent	59 procent	59 procent
<i>Sysselsättningsgrad fritidsboende 20–64 år</i>	<i>87 procent</i>	<i>87 procent</i>	<i>87 procent</i>
<i>Sysselsättningsgrad i riket 20–64 år</i>	<i>78 procent</i>	<i>79 procent</i>	<i>80 procent</i>

omkring 887 600, och år 2021 var det strax över 894 400 (tabell 1). De fritidsboende var fördelade på cirka 380 000 fritidshus och även antalet fritidshus ökade från 2015 till 2021 detta proportionellt med antalet fritidsboende (såväl antalet fritidsboende som fritidshus var cirka 2,5 procent fler 2021 än 2015). Antalet fritidshus ligger paritet med SCB:s studie från 2019 som fastslår att 377 000 fritidshus har ägare som bor i annan kommun (SCB, 2021).

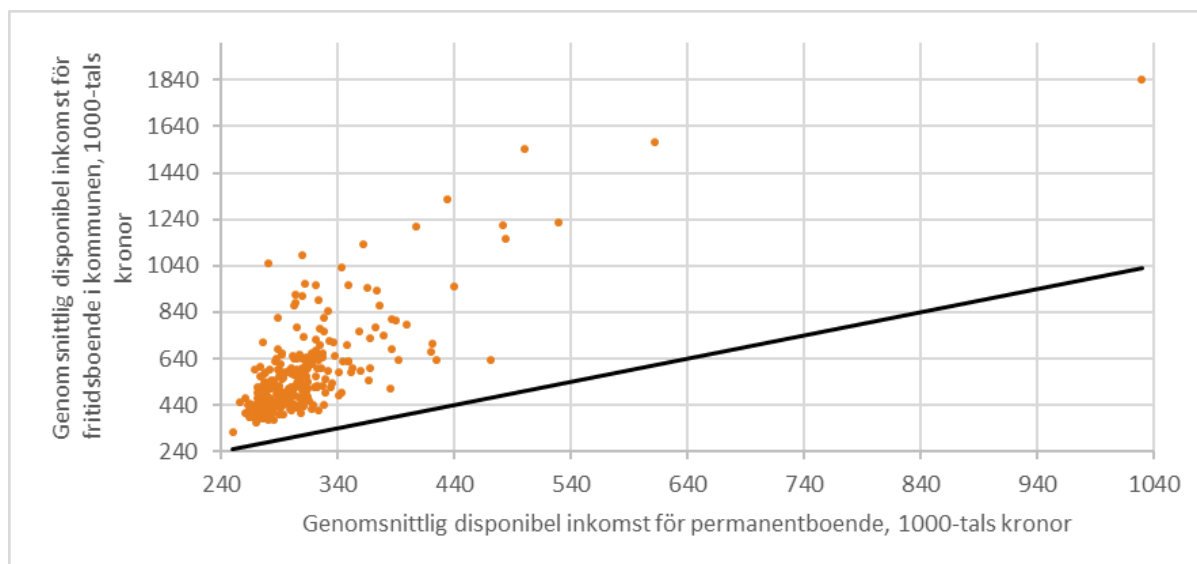
Vi ser i tabell 1 att de genomsnittliga disponibla inkomsterna är betydligt högre för fritidsboende än för riket i stort. För samtliga åldrar är sysselsättningsgraden för fritidsboende högre än riksgenomsnittet. Om vi studerar åldersspannet 20–64 är skillnaden i sysselsättningsgrad ännu större mellan fritidsboende och riket i stort (de två sista raderna i tabell 1). Att skillnaden är mycket större i arbetsför ålder beror på att andelen personer 65+ är betydligt större bland fritidsboende än i befolkningen i stort (33 respektive 24 procent, år 2021). Vi ser också att medianåldern för fritidsboende är något högre än för befolkningen i stort.

Sålunda är fritidsboende i högre grad sysselsatta, något äldre och har högre disponibel inkomst än genomsnittssvensken. Det är ett förväntat resultat, fritidshus – ett extra boende – kräver en stabil ekonomi för att ägande, förvaltning och nyttjande ska vara möjligt. Vidare kan vi konstatera att skillnaderna är relativt små mellan de tre åren. Vi kommer därför att fokusera resterande delar av den deskriptiva analysen på det senaste året, 2021. Detta medan vi i den ekonometriska analysen återigen använder alla tre åren.

De fritidsboende har högre inkomster än de permanentboende

I likhet med situationen i Sverige i genomsnitt har de fritidsboende i de enskilda fritidshuskommunerna högre disponibla inkomster än de permanentboende i samma kommun (figur 1). Varje punkt i figur 1 är en kommun och om en punkt ligger på den heldragna linjen innebär det att de disponibla inkomsterna är samma för fritidsboende och permanentboende i kommunen. Avsaknaden av punkter under linjen inne-

Figur 1. Genomsnittliga disponibla inkomster för fritidsboende relativt permanentboende i fritidshuskommunen, år 2021. Heldragen linje visar att inkomsterna är densamma för båda grupperna.

*Sundbyberg är inte med figuren, utan ligger på långt uppe till vänster med en mycket hög disponibel inkomst för fritidsboende och relativt låg för permanentboende.

bär att de permanentboende aldrig har högre genomsnittliga disponibla inkomster än de fritidsboende i fritidshuskommunen. Sålunda har de fritidsboende inte enbart högre inkomster än genomsnittet i Sverige, i varje kommun har de fritidsboende högre inkomster än genomsnittet i kommunen.

Sysselsättningsgraden för de fritidsboende är högre än för de permanentboende i en majoritet av kommunerna, men för ett antal kommuner med en hög sysselsättningsgrad för de permanentboende i kommunen är sysselsättningsgraden högre för permanentboende än för fritidsboende. Vidare kan vi också konstatera att skillnader är ganska små inom kommunerna (figur 2), i mediankommunen är skillnaden i sysselsättningsgrad 3 procentenheter till de fritidsboendes favör.

Mönstret från riksnivån håller i sig. De fritidsboende är rikare, i termer av disponibel in-

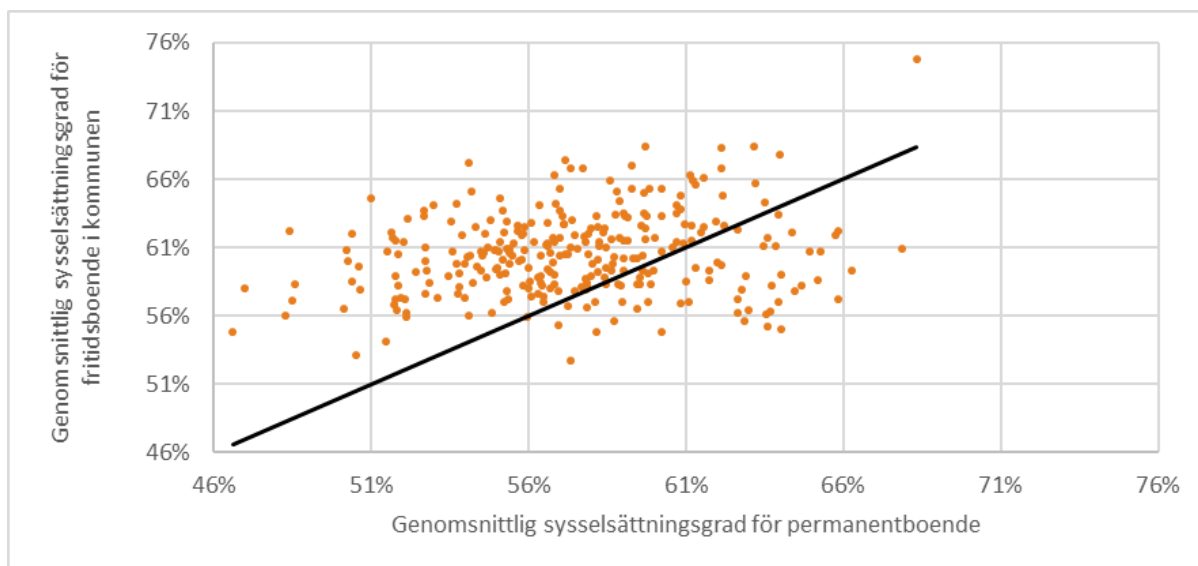
komst, och har oftast en högre sysselsättningsgrad än de som är permanentboende i kommunen.

Fritidshusens lokalisering och användning

Var har de fritidsboende sina fritidshus? Och kan vi säga något om fritidshusens egenskaper? Vi är intresserade av dessa frågor eftersom svaren kan bidra till en bild av hur fritidshusen används, vilket kan påverkas av faktorer som avstånd till fritidshuset, fritidshusets standard samt aktiviteter eller attraktioner i närområdet till fritidshuset (Müller m.fl., 2004; Back & Marjavaa, 2017).

Vi kan utifrån vårt datamaterial säga relativt mycket om avstånden och en del om fritidshusens standard men mycket lite om aktiviteter kopplade till användningen fritidshusen.

Figur 2. Genomsnittlig sysselsättningsgrad för hela populationen fritidsboende (15 år eller äldre) relativt permanentboende i fritidshuskommunen, år 2021. Heldragen linje att sysselsättningsgraden är densamma för grupperna.

Attraktiva aktiviteter, exempelvis skidåkning, kan för vissa individer väga upp längre avstånd och innebära att fritidshuset används mer än vad avståndet indikerar (se exempelvis Back, 2022).

Detsamma gäller i stor utsträckning för fritidshusens standard – vi kan se vilken bostadstyp fritidshusen är (oftast småhus) och deras taxeringsvärden (i genomsnitt något lägre än för permanentbostäder) men det är vanskligt att med detta som grund dra slutsatser om användningen. Vi väljer därför att fokusera på avståndet till fritidshuset samt resonera utifrån, och ta stöd, i andra studier när vi i kommande avsnitt diskuterar användningen av fritidshusen. Men vi börjar med frågan om var fritidshusen är lokaliserade.

Var har de fritidsboende sina fritidshus?

Det finns fritidshus i alla Sveriges kommuner. I mediankommunen är antalet fritidshus 899 och antalet fritidsboende 2006 individer. Figur 3 visar de 20 kommuner som har flest fritidshus,

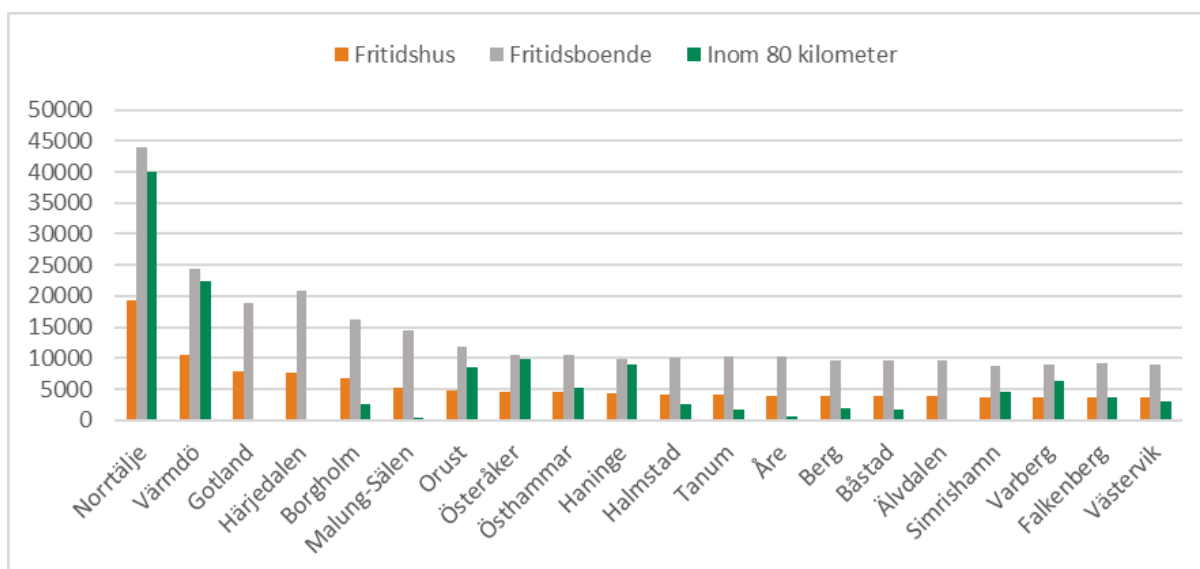
Norrtälje sticker ut med drygt 19 000 fritidshus vilket är nästa dubbelt så många som tvåan på listan Värmdö (cirka 10 500). På "topp 20" finns kända semesterdestinationer som exempelvis Gotland, Borgholm, Båstad, Malung-Sälen och Åre.

I figur 3 kan vi också se antalet fritidsboende i kommunen och hur många av dessa som bor inom 80 kilometer från fritidshuskommunen. Cirka 45 procent av de fritidsboende i Sverige har sitt fritidshus nära sin bostad, det vill säga inom 80 kilometer. Vi kommer att återkomma till avstånden till fritidshusen i diskussionen om användning men vi kan redan nu konstatera att ett antal kommuner med många fritidshus har relativt få som bor nära fritidshusen. Det gäller framför allt skidorter som Härjedalen, Sälen och Åre men även kommuner som Båstad och Gotland.²

Figur 3 bekräftar både tidigare forskning och den allmänt vedertagna uppfattningen att fritidshus ofta är belägna längs kusten eller i om-

² Gotland är möjligen ett specialfall i detta sammanhang, många av de fritidsboende på Gotland bor i Stockholm (se tabell 3) och det är relativt enkelt att resa mellan Stockholm och Gotland.

Figur 3. De 20 kommunerna med flest fritidshus (där ägaren bor i en annan kommun), i fallande antal från vänster till höger. Figuren visar även två olika mått för antal fritidsboende i dessa kommuner: totalt antal fritidsboende samt antal fritidsboende inom 80 kilometer från fritidshuskommunen. År 2021.

råden med särskilt attraktiva egenskaper – exempelvis unik natur eller möjligheter till fritidsaktiviteter som skidåkning (se exempelvis Back & Marjavaara, 2017; Müller, 2005). Vi har en relativt ojämn fördelning av fritidshusen över Sveriges kommuner, hela 30 procent av fritidshusen ligger i de 20 kommuner som redovisas i figur 3, och 81 procent i de 145 kommuner som har flest fritidshus (alltså över medianantalet).

Vi kan alltså konstatera att hälften av Sveriges kommuner har över 899 fritidshus vars ägare bor i en annan kommun och att antalet fritidshus, och därmed ofta även antalet fritidsboende, i allmänhet är högst i kommuner som vi känner igen som semesterdestinationer. Vi ser också att fördelningen av fritidshusen över Sveriges kommuner är relativt ojämn. Men vad kan vi säga om fritidshusens användning?

Kan vi presentera en bild av fritidshusens användning?

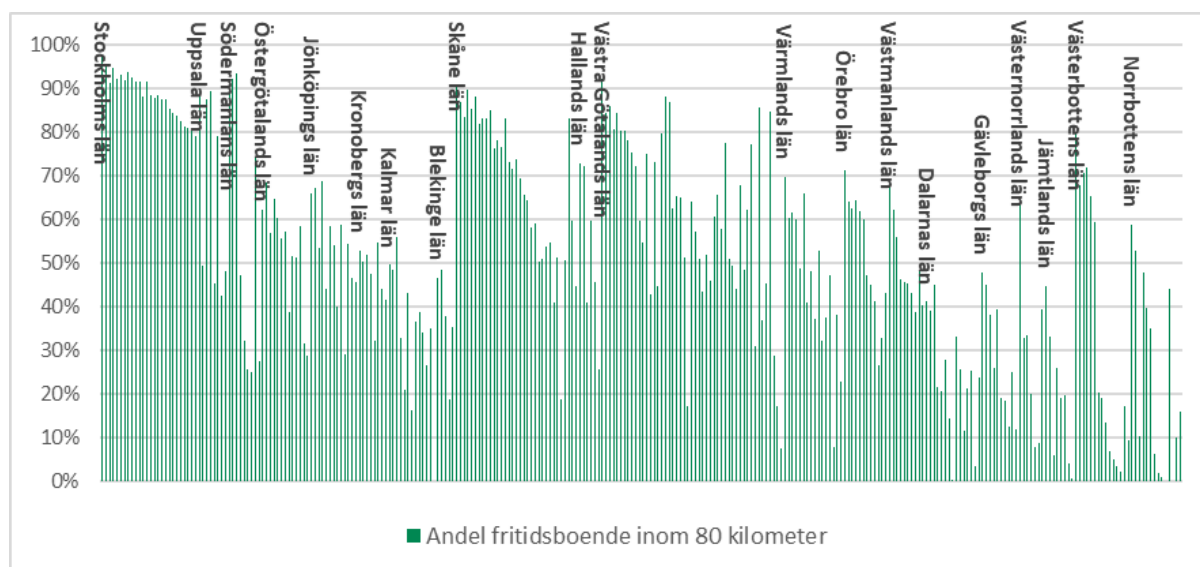
Avståndet till fritidshuset och var det ligger

påverkar användningen, det vill säga hur ofta och hur det används. För att få en bild av hur det ser ut för de enskilda kommunerna har vi beräknat antalet (se exempel i figur 3) och andelen fritidsboende som bor inom 80 kilometer från fritidshuskommunen. Om en stor andel av de fritidsboende i kommunen bor nära borde det vara kopplat till en mer frekvent användning fritidshuset än om man bor långt ifrån. Vi använder 80 kilometer eftersom det används i tidigare studier, bland annat i Back och Marjavaara (2017), för att definiera att det är "nära" till fritidshuset.³

Andelen fritidsboende som bor nära fritidshusen varierar stort mellan kommunerna, i vissa kommuner ligger andelen över 90 procent medan den ligger under 30 procent i andra. Det är dock tydligt att andelarna ofta är högre i mer tätbefolkade delar av Sverige, vilket är en konsekvens av att många fritidsboende bor i storstäderna (16 procent av de fritidsboende är folkbokförda i Stockholm och 23 procent är folkbok-

³ Vi mäter här avståndet mellan fritidshuskommunens mittpunkt och folkbokföringskommunens mittpunkt, vilket ger en approximation av det avståndet mellan fritidshuset och bostaden

Figur 4. Andel fritidsboende inom 80 kilometer från fritidshuskommunen i alla Sveriges kommuner, sorterade efter län (stigande länsnummer). Staplarna för alla kommuner i ett län finns mellan länsetiketterna. År 2021.

*Observera att Gotland inte är med då Gotland inte har några fritidsboende inom 80 kilometer.

förda antingen i Stockholm, Göteborg eller Malmö). Det är också i linje med tidigare forskning som visar att fritidsboende i storstadsområdena men också i andra urbana centrum (som exempelvis Luleå, Umeå och Sundsvall) ofta har sina fritidshus relativt nära (Back & Marjavaara, 2017).

Vi kan skönja detta mönster i figur 4 där vi ser andelen fritidsboende inom 80 kilometer för alla Sveriges kommuner sorterade efter län. Andelen är i allmänhet högre i mer tätbefolkad (sydligare) län, där andelen är över 50 procent för de flesta kommunerna. Och detta är speciellt tydligt i län med storstäder eller nära storstäder som Stockholms, Västra Götalands och Skåne län.

Det är stor variation i andelar mellan olika kommuner vilket tyder på fritidshusen används på olika sätt i olika kommuner. Vi kan skönja ett befolkningstäthetsmönster, eller om man så vill

ett nord-sydligt mönster, i andelarna. Det är ett mönster som även redovisas i annan forskning. Back och Marjavaara (2017) visar på stora geografiska skillnader i användningen av fritidshus. De delar in Sverige i fyra *fritidshuslandskap* (*second-home landscapes*) baserat på, bland annat, avstånd till fritidshuset, fritidshusets ålder, förändring i fastighetsvärde, och andelen fritidshus i ett område.

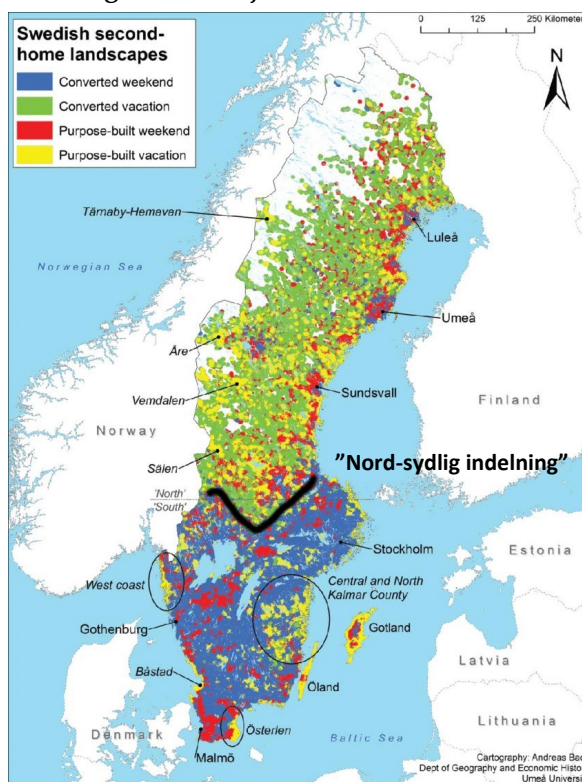
Back och Marjavaara gör detta för att fånga de skillnaderna som finns mellan fritidshus i termer av användning men samtidigt understryka att det finns ett geografiskt mönster (figur 5). De fyra fritidshuslandskapen definieras av den dominerande fritidshustypen och kallas *Converted weekend*, *Purpose-built weekend*, *Converted vacation*, och *Purpose-built vacation*. För två av de första fritidshuslandskapen (med suffixet *weekend*) är avståndet till fritidshuset under, eller lika med, 80 kilometer.

För att närma oss ett svar på vår frågeställning om fritidshusen användning behöver vi inte fyra fritidshuslandskap utan slår ihop dem till två bredare kategorier som berättar om fritidshusen karakteriseras av helg- eller semesteranvändning. Vi kallar då de två första fritidshuslandskapen för *helgfritidshus* (blå och röda områden i figur 5) och de två senare för *semesterfritidshus* (gröna och gula områden), med denna indelning ligger helgfritidshusen inom 80 kilometer från permanentboendet medan semesterfritidshusen ligger längre ifrån. Vi bedömer att detta överensstämmer relativt väl, om än inte perfekt, med vår indelning i inom eller över 80 kilometer mellan kommunernas mittpunkter. Att överensstämmelsen är relativt god bekräftas av att den övergripande bilden blir densamma såväl här som i Back och Marjavaara (2017). Vi ser i figur 5 att helgfritidshusen företrädesvis ligger i landets sydligare delar vilket kompletterar och bekräftar bilden i figur 4 nämligen att andelen fritidsboende som har nära till fritidshuset ofta är högre i södra Sverige.

Den kombinerade bilden av fritidshuslandskap och andelarna fritidsboende nära fritidshusen gör det tydligt att användningen av fritidshusen skiljer sig åt mellan olika delar av landet. Det finns en nord-sydlig dimension i användningen – fritidshus i södra Sverige (företrädesvis helgfritidshus) används troligen mer frekvent än fritidshus i norra Sverige (företrädesvis semesterfritidshus). Lite grovt kan man dra en linje söder om Dalarnas och Gävleborgs län och säga att norr om denna linje ligger fritidshus som ägs och används av fritidsboende som bor relativt långt bort.

Denna bild får även visst stöd av Energimyndighetens enkätundersökning av användningen av fritidshus 2023 (Energimyndigheten, 2023).⁴ I undersökningen ser vi ett liknande

Figur 5. Karta över fritidshuslandskap från Back & Marjavaara (2017), med en nord-sydlig indelning söder om Dalarnas och Gävleborgs län tillagd (svart linje).

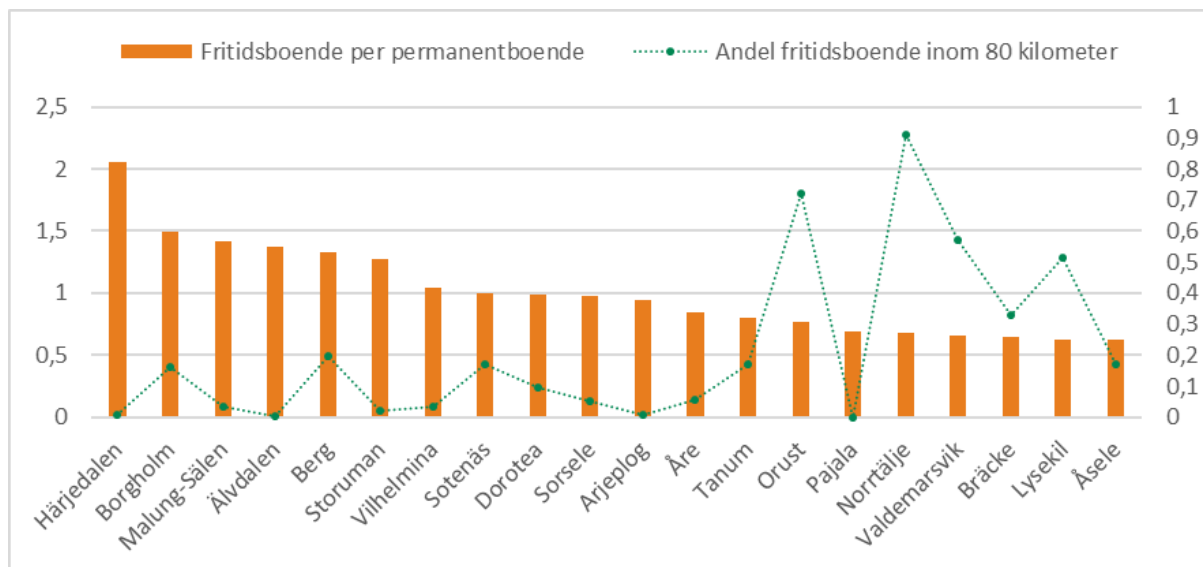

mönster som det vi redan beskrivit, användningen av fritidshusen varierar över landet och antalet användningsdagar är i allmänhet högre i sydligare län.

Vi tycks alltså kunna presentera en bild av användningen av fritidshusen: fritidshus används sannolikt lite mer frekvent, oftare över helgen och under fler dagar per år i södra Sverige och i närheten av större städer. Det skulle i sådana fall bero på kortare avstånd till fritidshuset och fler fritidsboende (fler användare) nära fritidshusen. Men vad har det för implikationer för fritidshuskommunen?

⁴ Vi säger "visst stöd" eftersom det handlar om enkätundersökning av ett begränsat urval, cirka 8000 fritidshus, som även inkluderar fritidsboende som bor i kommunen. Enkäten syftade till att undersöka fritidshusen energi-

Figur 6. De 20 kommunerna med flest fritidsboende per permanentboende (vänster y-axel) samt andelen fritidsboende inom 80 kilometer från fritidshuskommunen (höger y-axel).

Är de fritidsboende en potentiell belastning?

En kommuns permanenta befolkning utgör kommunens skattebas, det är de som betalar kommunalskatt i kommunen och det är de som är de tänkta mottagarna av den kommunala servicen. För att studera den, eventuella, belastning som fritidsboende utgör på den kommunala servicen är det därför intressant att relatera antalet fritidsboende till den permanenta befolkningen i fritidshuskommunen. När antalet som betalar för den kommunala servicen, exempelvis, är färre än de som nyttjar den kan det föra med sig att fritidshuskommunerna har kostnader som överstiger intäkterna. Det betyder inte att en hög andel fritidsboende automatisk innebär en hög belastning men det kan vara en bidragande faktor och som sådan en naturlig utgångspunkt för analysen.⁵

Vi har redan konstaterat att mediankommunen har 2006 fritidsboende, men också att ett antal kommuner har betydligt fler fritidsboende. När vi relaterar antalet fritidsboende till antalet perma-

nentboende ser vi att det i mediankommunen går en fritidsboende på var tionde permanentboende men också att det i några kommuner är fler fritidsboende än permanentboende.

I figur 6 ser vi de 20 kommuner med flest fritidsboende per permanentboende, samt andelen av de fritidsboende som bor inom 80 kilometer från fritidshuskommunen. Några av dessa kommuner är mindre kommuner i norra Sveriges inland som främst kommer med på listan som en följd av en liten permanent befolkning. Vi kan även se att nio av de 20 kommunerna med flest fritidshus är representerade.

För båda typerna av kommuner, såväl små kommuner som kommuner med många fritidshus, kan en hög andel fritidsboende innebära en extra belastning på den kommunala servicen. Det är också rimligt att anta att användningen av fritidshusen påverkar belastningen. Kanske är belastningen högre i Norrtälje än i Härjedalen även Norrtälje har en tredjedel så många fritidsboende per permanentboende (0,7 jämfört med 2,1 fritids-

⁵ Vi ska också komma ihåg att delar av den kommunala servicen är avgiftsfinansierad och att avgifterna betalas även av de fritidsboende.

boende per permanentboende). I Norrtälje bor 91 procent av de fritidsboende inom 80 kilometer medan under en procent gör det i Härjedalen. Att bo närmare fritidshuset talar för en mer frekvent användning.

Men är en mer frekvent användning kopplat till större belastning eller är belastningen främst kopplat till den sammanhängande tidsperioden man nyttjar sitt fritidshus? Kanske är 20 sammanhängande dagar i fritidshuset en större belastning än 20 enskilda dagar. Vi vet inte hur användningen ser ut men vi antar utifrån diskussionen i föregående avsnitt att användningen skiljer sig åt mellan olika delar av Sverige och att de fritidsboende i norra Sverige troligen är en längre sammanhängande tid (men också färre dagar totalt) i semesterfritidshusen medan de fritidsboende är mer frekvent i helgfritidshusen i södra Sverige.

Därför kommer vi att göra en nord-sydlig indelning i vår analys av belastning och se om det påverkar resultaten. Och för att kunna uttala oss om belastning överhuvudtaget behöver vi begränsa oss till en viss och, framför allt, identifierbar belastning. Som diskuterats i tidigare avsnitt är hemsjukvården (och delvis den tillfälliga hemtjänsten) av äldre fritidsboende en potentiell belastning och även om vi inte kan analysera den direkt kan vi närma oss den genom att studera om och hur andelen äldre fritidsboende påverkar behovet av vårdpersonal i den kommunala omsorgen.

Är fritidsboende 70+ en belastning på den kommunala omsorgen?

Behovet av vård och omsorg ökar med stigande ålder (se exempelvis Socialstyrelsen, 2025b; Jones & Dolsten, 2024; SKR, 2024b). Individer 80 år eller

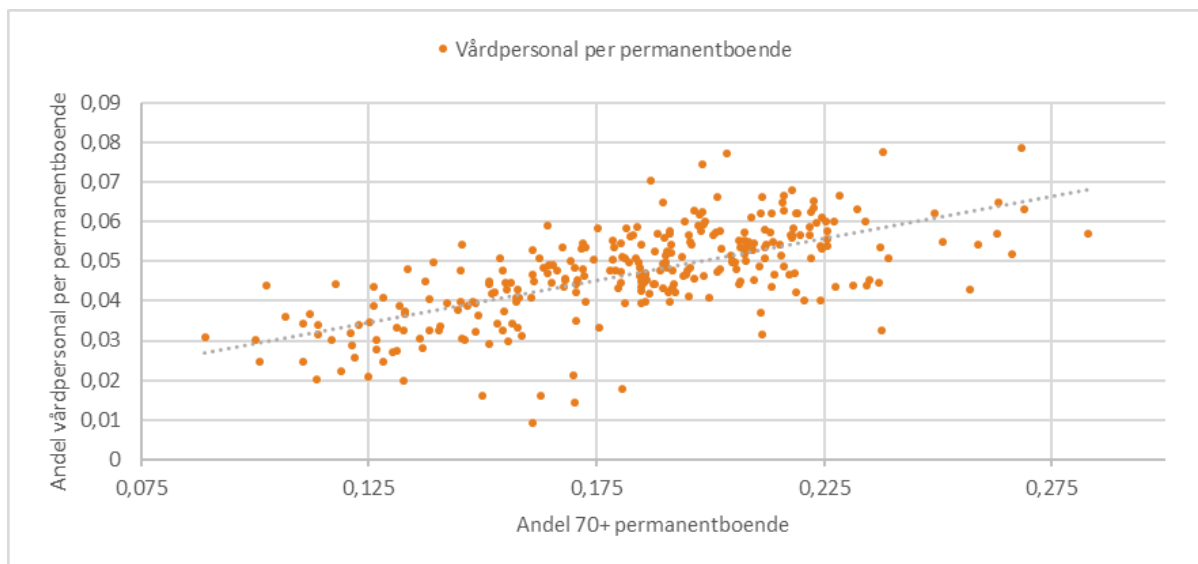
äldre (80+) är ofta den grupp som har störst behov av omsorg (Socialstyrelsen, 2025b). I denna analys fokuserar vi dock på individer som är 70 år eller äldre (70+). Detta för att fånga en stor grupp (cirka 23 procent av de fritidsboende är 70+ medan endast omkring 5 procent är 80+) och samtidigt förhållandevis frisk grupp äldre fritidsboende. Gruppen som helhet har sannolikt ett lägre genomsnittligt vårdbehov än om vi enbart studerat 80+ vilket också ökar sannolikheten att individerna faktiskt nyttjar sina fritidshus. Vår bedömning är att 70+ är representativ grupp för äldre fritidsboende som har tid (de är i liten utsträckning förvärvsarbetande) och ork att använda sina fritidshus men samtidigt kan ha ett visst vårdbehov.

För att undersöka om äldre fritidsboende utgör en belastning på den kommunala omsorgen analyserar vi om andelen vårdpersonal påverkas av andelen fritidsboende 70+ i kommunen. Den kommunala vårdpersonalen arbetar med såväl hemsjukvård som hemtjänst men också andra delar av den kommunala omsorgen, exempelvis omsorg i särskilt boende (äldreboende).⁶

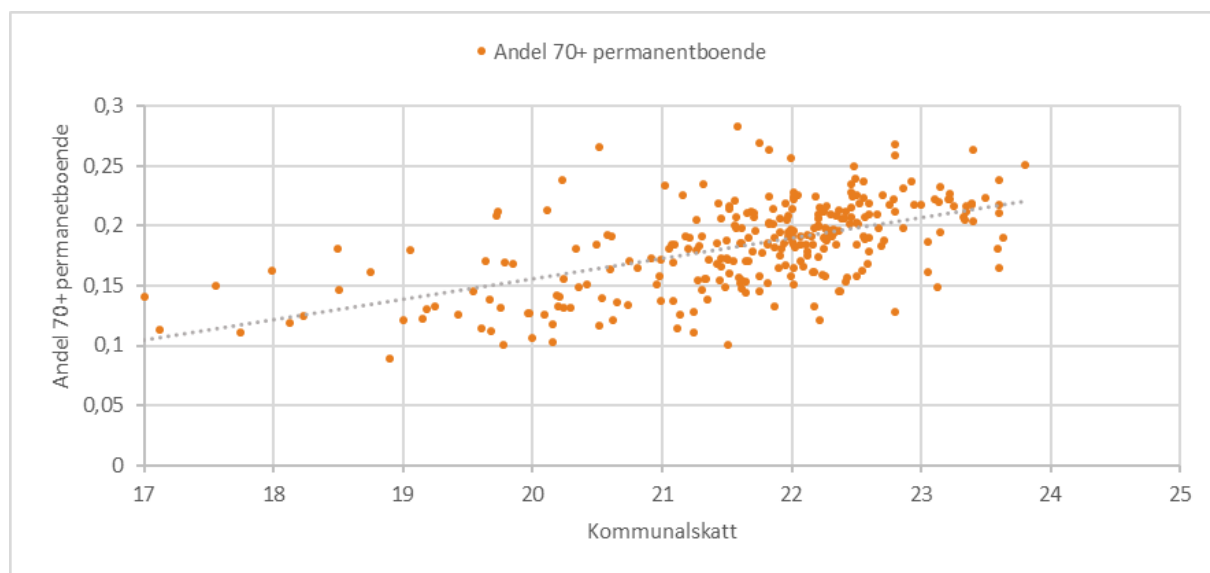
Mer specifikt studerar vi hur andelen vårdpersonal i relation till den permanenta befolkningen påverkas över tid (för åren 2015, 2018 och 2021) av förändringar i andelen fritidsboende som är 70 år eller äldre. Vi använder ekonometrisk metod för att undersöka om det finns en sådan påverkan. Vi börjar dock analysen med ett annat faktum som också kan kopplas till belastningen på fritidshuskommuner, det visar sig nämligen att kommuner med hög andel 70+ permanentboende också har hög andel 70+ fritidsboende.

⁶ Det som här ingår i *vårdpersonal* är alla kommunanställda inom yrkeskategorierna: undersköterska, barnsköterskor, ambulanssjukvårdare, vårdbiträden, skötare, vårdare, personliga assistenter och övrig vård- och omsorgspersonal. Även legitimerade sjuksköterskor arbetar inom den kommunala omsorgen och utför tillsammans med vårdpersonal, bland annat, hemsjukvård. Sjuksköterskor ingår inte i vår analys vilket kan leda till en underskattning av kostnaden för hemsjukvård. Det ska dock noteras att det 2021, i genomsnitt, var sex vårdpersonal per sjuksköterska anställda i kommunerna (SCB, 2025a). Vi studerar alltså den absolut största yrkesgruppen i den kommunala omsorgen.

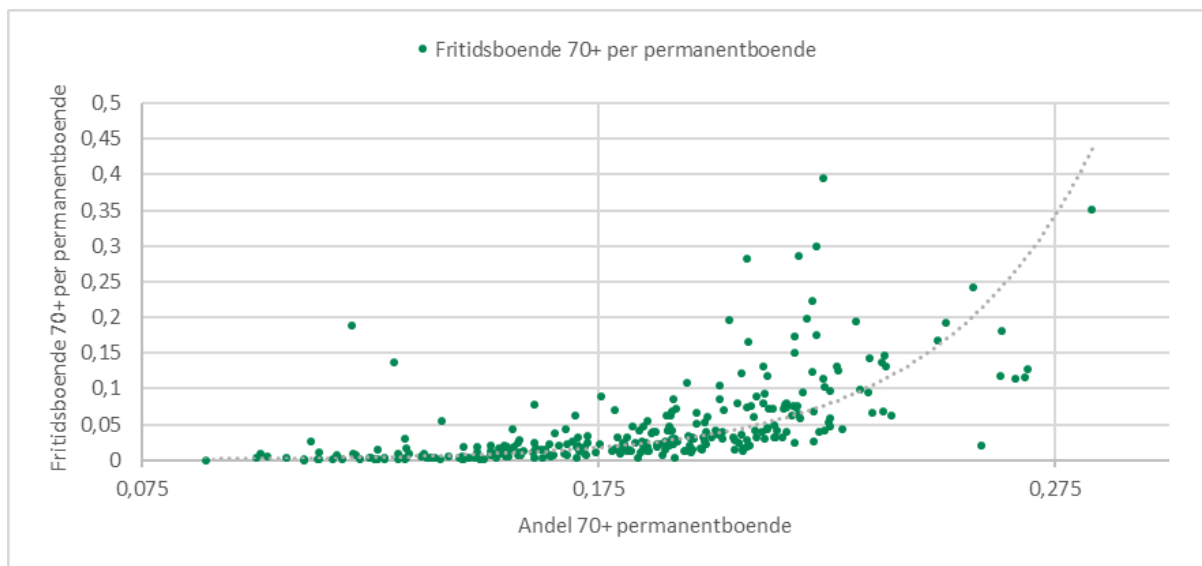
Figur 7. Andelen vårdpersonal i fritidshuskommunen i relation till andelen permanentboende 70+. År 2021. Varje punkt är en kommun.

Figur 8. Andel permanentboende 70+ och andel fritidsboende 70+ i relation till kommunalskatten (i procent, exklusive regionskatt och kyrkoavgift) i fritidshuskommunen. År 2021. Varje punkt är en kommun.

Figur 9. Andelen fritidsboende 70+ i relation till andelen permanentboende 70+ i fritidshuskommunen. År 2021. Varje punkt är en kommun.

Kommuner med högre andel permanentboende 70+ har också högre andel fritidsboende 70+

Det är naturligt att tänka sig att kommuner med relativt många äldre permanentboende lägger mer resurser på äldreomsorg och har fler vårdanställda per capita. Figur 7 visar också att detta är fallet, andelen vårdpersonal ökar tydligt med andelen permanentboende som är 70 år eller äldre. Detta påverkar också skattesatsen i kommunen – med större andel äldre verkar det krävas en högre kommunalskatt för att finansiera den kommunala servicen (figur 8). Det är förstås många faktorer som gemensamt bestämmer den kommunala skattesatsen men det är tydligt, inte bara från figur 8 utan också från regressionsanalyser som vi genomfört,⁷ att andel äldre påverkar skattesatsen.

Något mer överraskande är att vi ser ett tydligt samband mellan andelen 70+ som bor i kommunen och andelen 70+ fritidsboende i kommunen. När andelen 70+ permanentboende är hög är också andelen 70+ fritidsboende hög (figur 9). Detta innebär att kommuner som redan har

många äldre och potentiellt en hög belastning på äldreomsorgen under delar av året har ett inflöde av relativt många äldre fritidsboende som potentiellt kan öka denna belastning. Kanske tar kommunerna höjd för detta genom att ha högre skattesatser (figur 8) men som vi konstaterat ovan drivs skillnaderna i skattesats mellan kommunerna mer av andelen 70+ permanentboende. På liknande sätt drivs skillnaderna mellan kommunerna i andel vårdpersonal främst av andelen äldre i kommunen, andelen 70+ fritidsboende kan möjligen påverka lite men det förklarar inte skillnaderna.

Vi kan alltså inte från den deskriptiva analysen säga att kommuner med högre andel äldre fritidsboende har högre andel vårdpersonal, för det kan även bero på samvariationen mellan andelen äldre fritidsboende och andelen äldre permanentboende. I nästa avsnitt kommer vi genom ekonometrisk analys att undersöka om andelen äldre fritidsboende inom en kommun över tid påverkar andelen vårdpersonal.

⁷ Linjära regressioner visar att skillnaden i kommunalskatt mellan kommuner signifikant påverkas (positivt) av andelen äldre permanentboende också när vi kontrollerar för andra faktorer som kan tänkas påverka skattesatsen, faktorer som andel vårdpersonal (positiv påverkan) och genomsnittlig disponibel inkomst i kommunen (negativ påverkan).

Tabell 2. Regressionsresultaten för fixed effects-modellen för åren 2015, 2018 och 2021

	Andel vårdpersonal	Andel vårdpersonal	Andel vårdpersonal
Andel 70+ fritidsboende	0,0596***	0,0537***	0,0534***
Andel 70+ permanentboende		0,0205	0,0207
Kommunalskatt			-0,000136
Observationer	870	870	870
R ²	0,787	0,787	0,787
Antal kommuner	290	290	290

*** signifikans på 1-procentsnivån

En ökad andel fritidsboende 70+ i fritidshuskommunen ger en ökad andel vårdpersonal

I detta avsnitt undersöker vi hur förändringar över tid i andelen äldre fritidsboende inom en kommun påverkar andelen vårdpersonal. Det finns många skillnader mellan kommuner som vi inte har tagit hänsyn till i den deskriptiva analysen ovan. Ett sätt att ta hänsyn till alla skillnader mellan kommuner som inte förändras under den studerade tidsperioden är att använda en så kallad fixed effects-modell (som beskrivs i metodavsnittet). På så sätt kan vi analysera om förändringar i andelen fritidsboende 70+ leder till förändringar i vårdpersonalens omfattning, samtidigt som vi tar hänsyn till det underliggande sambandet mellan en hög andel äldre fritidsboende och en hög andel äldre permanentboende.

När vi analyserar alla Sveriges kommuner samtidigt ser vi att andelen fritidsboende 70+ påverkar andelen vårdpersonal positivt. Det vill säga, när andelen äldre fritidsboende ökar i kommunen över tid så ökar även andelen vårdpersonal. Detta samband håller även när vi kontrollerar för andelen permanentboende 70+ och nivån på kommunalskatten. Påverkan är relativt liten, om andelen äldre fritidsboende ökar med en procentenhet så ökar andelen vårdpersonal med cirka 0,053 procentenheter när alla kontrollvariabler inkluderas (tredje kolumnen i tabell 2).

Vi har i föregående avsnitt konstaterat att det finns en nord-sydlig skillnad i användningen av fritidshus. I de nordliga länen dominerar det vi kallar för semesterfritidshus, som används för längre sammanhängande vistelser, medan fritidshusen i södra Sverige i större utsträckning används som helgfritidshus. Denna skillnad väcker frågan om användningsmönstret påverkar belastningen på fritidshuskommunerna.

När vi avgränsar analysen till de nordliga länen får vi samma resultat som för hela Sverige – en ökad andel fritidsboende 70+ är förknippad med en ökning i andelen vårdpersonal. Effekten är dessutom något starkare (0,065). I de sydliga länen ser vi däremot ingen statistiskt säkerställd effekt. Vi ser alltså ett mönster där belastningen på vården tenderar att öka i kommuner i norra Sverige, men inte i södra.

Vad denna skillnad beror på kan vi inte avgöra med säkerhet utifrån denna analys. Det vi ser är en förändring över tid inom kommunerna samtidigt som vi kontrollerar för skillnader mellan kommuner. En möjlig förklaring dock är att äldre fritidsboende i norra Sverige, genom längre vistelser i fritidshuset, i högre grad kommer att behöva och få tillgång till kommunal omsorg. Detta kan i sin tur bidra till en ökad andel vårdpersonal i dessa kommuner.

Sammantaget ser vi alltså att en ökande andel äldre fritidsboende över tid ökar andelen vårdpersonal i fritidshuskommunen. Detta resultat ser vi för hela Sverige men det tycks främst drivas av utvecklingen i norra Sverige.

Vad kostar en ökande andel fritidsboende 70+? Ett räkneexempel

Andelen vårdpersonal i kommunen ökar när andelen fritidsboende 70+ ökar. Vad kostar då denna ökning av vårdpersonalen i den kommunala omsorgen? Vi gör här en överslagsberäkning baserat på mediankommunen i Sverige. Mediankommunen har 2021 en permanentbefolkning på 16 310 personer, 2 006 fritidsboende varav 447 är 70+, och 767 vårdanställda inom den kommunala omsorgen. Det ger att andelen fritidsboende 70+ är 0,027 (447/16 310) och andelen vårdpersonal är 0,047 (767/16 310).

I vårt räkneexempel utgår vi från att vårdpersonalen har en snittlön på 32 000 per månad (detta baserat på data från SCB (2025e)) vilket ger en ungefärlig totalkostnad (inklusive arbetsgivaravgifter etcetera) på 44 500 per anställd och månad för kommunen. Vi multiplicerar denna månadskostnad med 12 och får en årskostnad på 534 000 kronor per anställd.

Vår fixed effects-modell (för hela Sverige) visar att en procentenhets ökning av andel fritidsboende 70+ (vilket motsvarar 156 personer i mediankommunen) ger en ökning av andelen vårdpersonal på cirka 0,053 procentenheter. För mediankommunen innebär det att när antalet fritidsboende 70+ ökar med 156 individer ökar vårdpersonalen med 8 personer. Kommunens kostnad för att anställa 8 extra inom den kommunala omsorgen blir, givet årskostnaden per anställd, 4 272 000 kr per år.

Hur realistiskt är en ökning av andelen fritidsboende 70+ med en procentenhet? Utifrån vår data kan det vara en överskattning. Mellan 2015 och 2021 är ökningen i andel fritidsboende 70+ i

mediankommunen 0,4 procentenheter, dock ser vi också att nära en fjärdedel av kommunerna (70 stycken varav 38 ligger i nordliga län) har en ökning som är större än en procentenhet. Men om vi håller oss till mediankommunen blir en mer rättvisande, eller i alla fall inte överdriven, uppskattning att fritidshuskommunen behöver anställa tre personer ytterligare (baserat på att andelen fritidsboende 70+ ökar med 0,4 procentenheter) till en kostnad av 1,6 miljoner kronor per år.

Är 1,6 miljoner kronor mycket pengar? Satt i perspektivet att mediankommunen i Sverige 2021 hade totala kostnader på över 12 miljarder (SCB, 2025b) är det en relativt liten belastning på kommunens ekonomi. Dessutom har vi ett ersättningssystem för tillfällig hemtjänst som möjligen kan täcka en del av kostnaden för extra vårdpersonal, storleken på denna kostnadstäckning är dock svår att uppskatta utifrån tillgängliga data i Socialstyrelsens rapport (Socialstyrelsen, 2025a). Slutsatsen är alltså att denna relativt låga kostnad i praktiken kan vara ännu lägre, hur mycket lägre är dock svårt att fastställa.

Fritidsboende som belastning eller tillgång för fritidshuskommunen

Vi har analyserat en väldigt specifik belastning av ett ökande antal fritidsboende, nämligen ett ökat behov av vårdpersonal, som bland annat utför hemsjukvård och hemtjänst, när andelen äldre fritidsboende ökar. Vi har kunnat konstatera att det finns ett sådant samband över tid i fritidshuskommunerna, och tydligast så i norra Sverige.

I det här avsnittet ska vi vidga perspektiven och lyfta exempel på andra utmaningar för fritidskommunerna med ett stort antal fritidsboende samt konstatera att fritidsboende i många fall kan vara en tillgång.

Forskningen om fritidshus har lyft ett flertal möjliga utmaningar för kommuner med många fritidsboende: ökande huspriser till följd av ett stort intresse för fritidshus, ökade infrastrukturkostnader och undanträngning av permanentboende (se exempelvis Hall, 2014; Hoogendorn & Marjavaara, 2018; Back, 2022). En i forskningen vanligt förekommande utgångspunkt är att fritidsboende är en tillfällig befolkning i kommunerna som oftast inte syns i de kommunala förvaltningssystemen, en "osynlig" och rörlig population som försvårar planeringen av kommunala resurser och potentiellt, som vi diskuterat tidigare, ökar administrativa kostnader (Hall, 2015; Adamiak m.fl., 2016, Back, 2020; Ericsson m.fl., 2024).

Att fritidsboende är en rörlig och osynlig population försvårar också uttag av avgifter och beskattning på kommunal nivå som ofta är utformade för en stationär befolkning (Paris, 2011; Hall, 2015). Ett faktum som bidragit till att det höjts röster för en utökad lokal beskattning av, orörliga, fastigheter och potentiellt en differentiering av skatten mellan permanentbostäder och fritidshus (Hansson & Henriksson, 2025). En sådan beskattning skulle också bidra till en omfördelning mellan inkomstgrupper i och med att fritidsboende, som vi sett, i genomsnitt har högre disponibla inkomster än de permanentboende.

Att de fritidsboende i allmänhet har högre inkomster kan göra dem till en tillgång för fritidshuskommunerna. Denna inkomstskillnad har lyfts som en potentiell konfliktyta mellan fritidsboende och permanentboende men framför allt betonas att de högre inkomsterna innebär att de fritidsboende kan bidra med ökad konsumtion i fritidshuskommunerna. I de lokala butikerna (Haldrup, 2009) men kanske främst i den lokala byggsektorn. Back m.fl. (2024) visar att det finns ett positivt och signifikant samband mellan antalet fritidshus och storleken på byggsektorn

(antalet anställda) i en kommun och att detta drivs av fritidsboende bosatta i en annan kommun. De visar också att det innebär ett nettoflöde av bygginvesteringar från folkbokföringskommuner till fritidshuskommuner, främst i de fall där de förra är storstäder och de senare är landsbygder. Från enbart Stockholm var nettoutfödet 2021 1,3 miljarder till fritidshuskommuner runt om i Sverige (Back m.fl., 2024:255).

Det finns ytterligare sätt som fritidsboende kan stimulera den lokala ekonomin i kommunerna. Det finns tecken på att en ökad efterfrågan på fritidshus kan resultera i ett ökat utbud av boenden för alla i en kommun. Den ökade efterfrågan kan också ge permanentboende ökade möjlighet att ta lån för byggnationer i och med att bostäderna i kommunen blivit mer eftertraktade och då betingar ett högre värde (Back, 2022). Fritidshus kan också bidra till inflyttning genom att de omvandlas till permanentbostäder. Detta är dock ett tveeggat fenomen med geografiska skillnader – i närheten av städer kan fritidshusen locka inflyttare i arbetsför ålder medan fritidshus i landsbygder längre från urbana centrum ofta är ett mer attraktivt alternativ för äldre. Det senare kan (i linje med våra resultat) bidra till ökad belastning på den kommunala omsorgen (Müller & Marjavaara, 2011).

Vi ska inte gräva djupare i dessa diskussioner, utan vi noterar att det finns en pågående debatt om fritidsboende mest är en tillgång eller mest är en belastning. Och vi bidrar här med ett perspektiv på den belastning som en hög andel äldre fritidsboende kan föra med sig.

Avslutning

Denna rapport utgick från fyra frågeställningar: Vilka socioekonomiska egenskaper har de fritidsboende? Hur skiljer sig de fritidsboende från de permanentboende i en kommun? Vad

kan vi säga om användningen av fritidshusen och därmed om potentiell belastning? Påverkar andelen äldre fritidsboende (70+) vårdpersonalbehovet i kommunen?

När det gäller de två första frågorna visar vi att de fritidsboende i genomsnitt har högre disponibla inkomster än de permanentboende i kommunerna där fritidshusen ligger. De fritidsboende har ofta också en högre sysselsättningsgrad. Att de fritidsboende i genomsnitt är en socioekonomiskt starkare grupp än de permanentboende är inte förvånande eftersom det i det flesta fall kräver ekonomiska förutsättningar att äga och ta hand om ytterligare ett boende, i detta fall ett fritidshus.

När det gäller användningen har vi konstaterat att nära hälften av de fritidsboende har sina fritidsboende relativt nära sitt permanenta boende, inom 80 kilometer, men också, med stöd i tidigare forskning, att det finns en skiljelinje mellan norra Sverige och södra Sverige som påverkar användningen. Vi ser i data ett mönster som i stort sammanfaller med att det finns olika fritidshuslandskap i Sverige. Fritidshuslandskapen innebär att fritidshusen i norra Sverige främst är semesterfritidshus och används mer sällan men kanske under längre sammanhängande perioder, medan fritidshusen i södra Sverige i motsats främst är helgfritidshus.

När vi studerar förändringen över tid inom en kommun ser vi att en ökande andel fritidsboende 70+ ger en ökad andel vårdpersonal, detta i genomsnitt för hela Sverige men företrädesvis i norra Sverige. Ökningen i vårdpersonal kan vara kopplad till ökad hemsjukvård eller tillfällig hemtjänst men det är inget vi kan säkerställa utifrån analysen. Det är en relativt liten men statistiskt signifikant påverkan och den kan potentiellt kopplas till ett annorlunda användningsmönster för fritidshusen i norra Sverige. Påverkan är, som sagt, liten och vårt räkneex-

empel visar att den extra kostnaden med fler äldre är liten relativt kommunernas genomsnittliga kostnadsmassa.

Vi studerar inte fördelarna med ett ökat antal fritidsboende men det verkar troligt, baserat på tidigare forskning, att vinsten i alla fall är större än den kostnad vi visar på – inte minst givet den positiva effekten fritidsboende verkar ha på den lokala byggsektorn. Åtminstone i vissa kommuner med många fritidsboende. I kommuner med få fritidsboende är förstås fördelarna mindre men det är troligen också kostnaderna.

Referenser

- Adamiak C., Pitkänen, K. & Lehtonen, O. (2016) *Seasonal residence and counterurbanization: the role of second homes in population redistribution in Finland*, GeoJournal, 82
- Back, A. (2020) *Temporary resident evil? Managing diverse impacts of second-home tourism*, Current Issues in Tourism, 23:11, 1328-1342
- Back, A. (2022) *Endemic and Diverse: Planning Perspectives on Second-home Tourism's Heterogeneous Impact on Swedish Housing Markets*, Housing, Theory and Society, 39:3, 317-340,
- Back, A. & Marjavaara, R. (2017) *Mapping an invisible population: the uneven geography of second-home tourism*, Tourism Geographies
- Back, A., Hane-Weijman, E. & Hoogendoorn, G. (2024) *Temporary residents and permanent jobs? Second-home tourism and job creation in the construction sector*, Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 24:2, 244-267
- Energimyndigheten (2023), *Energistatistik för fritidshus*, <https://www.energimyndigheten.se/>

[statistik/officiell-energistatistik/tillförsel-och-anvandning/energistatistik-for-fritidshus/?currentTab=0](#), 2025-07-28

Ericsson, B., Lurfald, M., & Övervåg, K. (2024). *Second homes: from family project to tourist destination – planning and policy issues*, Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 24(2)

Hansson, Å. & Henriksson, L. (2025) *Den svenska välfärden möter den moderna världen – Klarar kommuner och regioner att finansiera välfärden i en global och digital ekonomi?* Rapport nr 35, RATIO

Haldrup, M. (2009) *Second Homes*, International Encyclopedia of Human Geography, Elsevier Ltd.

Hall, C. M. (2014) *Second Home Tourism: An International Review*, Tourism Review International, 18

Hall, C. M. (2015) Second homes planning, policy and governance, Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events, 7:1

Hoogendoorn, G. & Marjavaara, R. (2018) *Displacement and second home tourism: a debate still relevant or time to move on?* i International Handbook of Second Homes, Chapter: 9 Red: Müller D.K. & Hall C.M., Routledge

Jones, C.H., Dolsten, M. (2024) *Healthcare on the brink: navigating the challenges of an aging society in the United States*, npj Aging 10, 22

Larsson, M. (2019) *Semester- och fritidsvanor för arbetare och tjänstemän: Semesterresande, tillgång till fritidshus och fritidsvanor efter klass och kön år 1984–2018*, Välfärd 2019, LO – Landsorganisationen i Sverige

Müller, D. K., Hall, C. M., & Keen, D. (2004). *Second Home Tourism Impact, Planning and Man-*

agement. I Tourism, Mobility and Second Homes: Between Elite Landscape and Common Ground (pp. 15–32).

Müller, D. K. & Marjavaara, R. (2011) *From Second Home to Primary Residence: Migration towards Recreational Properties in Sweden 1991–2005*, Tijdschrift voor economische en sociale geografie, 103

Müller, D. K. (2005). Second home tourism in the Swedish mountain range. In Nature-based Tourism in Peripheral Areas: Development or Disaster? (pp. 133–148).

Paris, C. (2011) *Affluence, mobility and second home ownership*, Abingdon: Routledge

Rolfsson, S. (2020) *Längtan & drömmarnas hus: Ideal och praktik bland en ny generation stugägare*, Avhandling, Institutionen för Kulturvetenskaper, Göteborgs universitet

SCB (2021) Hundratusentals svenskar äger fritidshus i andra kommuner, <https://www.scb.se/hitta-statistik/redaktionellt/hundratusentals-svenskar-ager-fritidshus-i-andra-kommuner/>, 2025-07-28

SCB (2025a) Anställda med arbetsplats i regionen (dagbef) efter region, yrke (3-siffrig SSYK 2012), näringsgren SNI2007 (grov nivå) och kön. Baserat på BAS. År 2020 – 2023 https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0208_AM0208D/YREG56BAS/), 2025-07-28

SCB (2025b) Resultaträkning för kommuner efter region och resultaträkningsposter. År 1998 – 2024, https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_OE_OE0107_OE0107A/ResultKn/), 2025-07-28

SKR (2021) Kommunernas åtaganden, Sveriges kommuner och regioner, <https://skr.se/skr/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommunernasataganden.3683.html>, 2025-07-28

SKR (2022) Specialiserad vård i hemmet, Sveriges kommuner och regioner, <https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/specialiseradvardihemmet.66044.html>, 2025-07-28

SKR (2024a) PM: Hur påverkas kommuner av inflyttade sommargäster med behov av hemtjänst? Sveriges kommuner och regioner, https://skr.se/download/18.1eff4203191975c6ca96bd/1724828714795/Hur_paverkas_kommuner_%20inflyttade%20sommargaster_%20hemtjanst_%20PM_%202024.pdf 2025-07-28

SKR (2024b) Ekonomirapporten maj 2024, Sveriges kommuner och regioner, <https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/ekonomirapportenmaj2024.81694.html>, 2025-07-28

SKR (2025) Sektorn i siffror, Sverige kommuner och regioner, <https://skr.se/skr/ekonomijuridik/ekonomi/statistikekonomi/sektornisiffror.71725.html>, 2025-07-28

Socialstyrelsen (2025a) En kartläggning av tillfällig hemtjänst - Hur vanligt är det med tillfällig hemtjänst och hur ser ersättningen ut till kommunerna som utför den? <https://www.socialstyrelsen.se/publikationer/en-kartlaggning-av-tillfallig-hemtjanst-hur-vanligt-ar-det-med-tillfallig-hemtjanst-och-hur-ser-ersattningen-ut-till-kommunerna-som-utfor-den--2025-4-9562/> 2025-07-28

Socialstyrelsen (2025b) Vård och omsorg för

äldre: Lägesrapport 2025, <https://www.socialstyrelsen.se/publikationer/vard-och-omsorg-for-alldre--lagesrapport-2025-2025-3-9487/>, 2025-07-28

SR (2025) Omtvistad turistskatt ska prövas i stort forskningssamarbete, <https://www.sverigesradio.se/artikel/forskningsamarbete-ska-avsloja-turistskattens-miljoeffekter> 2025-07-28

SVD (2025) Stockholmarna tar över Åre – krav på turistskatt; <https://www.svd.se/a/dRQoxO/stockholmarna-tar-over-are-fragan-om-turistskatt-vacks> 2025-07-28

SVT (2025) Vilma, 20, får hemtjänsten på Österlen att funka i sommar, Sydnytt, <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/vilma-20-far-hemtjansten-pa-osterlen-att-funka-i-sommar>, 2025-07-28

SVT (2024) Varannan turistkommun vill beskatta turister: "Tror inte några kronor avskräcker", <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/dalarna/varannan-turistkommun-vill-beskatta-turister-tror-inte-nagra-kronor-avskracker> 2025-07-28

Huvudsakliga datakällor:

Kolada (2025), Databas från Rådet för främjande av kommunala analyser, <https://kolada.se/>, 2025-07-28

LISA beskrivs här: SCB (2019) Bakgrundsfakta Arbetsmarknads- och utbildningsstatistiken 2019:1 och här: <https://rut.registerforskning.se/metadatokatalog/register/9abecb9a-a3c3-49ba-8dd4-8e45b5b1839f/>, 2025-07-28

Lägenhetsregistret: <https://www.lantmateriet.se/lagenhetsregistret>, 2025-07-28

Fastighetsregistret: <https://www.lantmateriet.se/sv/fastighet-och-mark/information-om-fastigheter/Fastighetsregistret/>, 2025-07-28

Fastighetstaxeringsregistret: <https://www.scb.se/vara-tjanster/bestall-data-och-statistik/register/fastighetstaxeringsregistret/>, 2025-07-28

SCB:s offentliga data: <https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/>, 2025-07-28

Statistikdatabas för kommunal hälso- och sjukvård (KVÅ): https://sdb.socialstyrelsen.se/if_hsl/val.aspx, 2025-07-28

Datamaterialet från Valmyndigheten är bearbetat av Johan Blomqvist på AgriFood som utifrån detta beräknat avstånd mellan mittpunkterna i Sveriges kommuner, länken till rådata är ej längre tillgänglig.

Författare

Martin Nordin och Eric Rehn

Mer information

Eric Rehn

Telefon: 070 – 258 04 29

E-post: eric.rehn@slu.se

Vad är AgriFood Economics Centre?

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Publikationer

AgriFood Economics Centre ger ut tre typer av publikationer som vänder sig till beslutsfattare, myndigheter och en intresserad allmänhet. **Policy Briefs** är lättillgängliga sammanfattningar av en av våra vetenskapliga publikationer. **Fokus** är kortare analyser och **Rapporter** är längre analyser som även ges ut i tryckt format. AgriFood skriver också vetenskapliga artiklar och working papers som i huvudsak vänder sig till en vetenskaplig publik. Våra publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 7080, 220 07 Lund
